

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ІСПИТУ
з наук про Землю
для здобуття ОС «Магістр»**

ТЕРНОПІЛЬ – 2026

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма фахового іспиту розроблена для абітурієнтів, які вступають на навчання для здобуття освітнього ступеня «магістр». Мета фахового іспиту – відбір абітурієнтів для навчання та здобуття ступеня «магістр».

Фаховий вступний іспит проводиться у формі усного випробування та вміщує 2 питання в екзаменаційному білеті.

Фаховий іспит для другого (магістерського) рівня вищої з наук про Землю передбачає оцінку ключових знань та умінь абітурієнтів про природні та антропогенні об'єкти і процеси у геосферах у взаємозв'язку, перетвореннях і розвитку в просторі та часі.

СТРУКТУРА І ЗМІСТ ІСПИТУ, ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ

Іспит відбувається в усній формі на основі білетів встановленого зразка. Білет складається з двох питань. Час на підготовку – 30 хв.

Структура оцінки за відповідь абітурієнтів на вступному іспиті з «Управління та адміністрування».

Номер питання	Кількість балів
1 питання	100
2 питання	100

Перелік питань для вступного випробування

1. Зміст і структура наук про Землю.
2. Всесвіт. Сонячна система. Планета Земля.
3. Добовий і орбітальний рухи Землі.
4. Етапи дослідження геосфер Землі.
5. Процеси внутрішньої геодинаміки.
6. Тектонічні процеси. Землетруси
7. Геологічна робота вітру.
8. Геологічна діяльність поверхневих текучих вод.
9. Основні етапи в геологічній історії розвитку Землі.
10. Глобальне потепління та його причини.
11. Кругообіг води в природі та водні ресурси Землі
12. Розподіл опадів на земній кулі.
13. Загальна циркуляція атмосфери.
14. Сонячна радіація. Радіаційний та тепловий баланси
15. Зміна температури повітря з висотою і в часі
16. Льодовики на земній кулі. Гідрологія льодовиків.
17. Тепловий режим океанів і морів.
18. Гідрологія підземних вод.
19. Географічні пояси у Світовому океані.
20. Екзогенні чинники формування рельєфу Землі.
21. Ендогенні чинники формування рельєфу Землі.
22. Розподіл вулканів на Землі.
23. Мегарельєф дна Світового океану.
24. Поширення карсту на Землі.

25. Поширення еолового рельєфу.
26. Рельєф морських берегів.
27. Основні чинники поширення організмів на земній кулі.
28. Флористичне районування Землі.
29. Фауністичне районування Землі.
30. Ґрунтовий покрив бореального поясу Землі.
31. Ґрунтовий покрив суббореального поясу Землі.
32. Ґрунтовий покрив тропічного поясу Землі.
33. Ґрунтовий покрив річкових долин та гірських областей.
34. Ґрунтовий покрив субтропічного поясу Землі.
35. Структура ландшафтів.
36. Систематизація і класифікація ландшафтів.
37. Основні типи антропогенних ландшафтів.
38. Зональні й азонаньні природні комплекси.
39. Поділ земної поверхні на материки й океани. Основні гіпотези щодо походження материків та океанів.
40. Вплив атмосферних процесів на диференціацію природи Землі.
41. Закономірності ландшафтної диференціації поверхні Землі.
42. Роль екваторіальних лісів у збереженні природного розмаїття Землі.
43. Кліматичні особливості Антарктиди.
44. Кліматичні особливості Гренландії.
45. Кліматичні особливості Центральної Азії.
46. Кліматичні особливості Тибетського нагір'я.
47. Особливості природи Австралії.
48. Особливості природи Альп.
49. Особливості природи Кордильєр Північної Америки.
50. Особливості природи Скандинавського півострова.
51. Особливості природи Амазонської низовини.
52. Особливості природи Середньодунайської низовини.
53. Особливості природи півострова Індостан.
54. Особливості природи пустелі Сахара.
55. Порівняльна характеристика пустель Північної Африки та Південно-Західної Азії.
56. Порівняльна характеристика кліматичних умов Південної та Східної Азії.
57. Порівняльна характеристика екваторіальних лісів Південної Америки та Африки.
58. Роль баричних центрів та циркуляції атмосфери у формуванні клімату та ландшафтів Північної Америки.
59. Роль баричних центрів та циркуляції атмосфери у формуванні клімату та ландшафтів Південної Америки.
60. Роль баричних центрів та циркуляції атмосфери у формуванні клімату та ландшафтів Африки.
61. Роль баричних центрів та циркуляції атмосфери у формуванні клімату та ландшафтів Західної Європи.
62. Роль баричних центрів та циркуляції атмосфери у формуванні клімату та ландшафтів Азії.
63. Вплив океанічних течій на природу Африки та Австралії.

64. Вплив океанічних течій на природу Південної Америки.
65. Вплив океанічних течій на природу Північної Америки.
66. Вплив океанічних течій на природу Східної та Південної Азії.
67. Сучасне зледеніння Євразії.
68. Сучасне зледеніння Північної Америки.
69. Порівняльна характеристика Західних та Східних Гімалаїв.
70. Порівняльна характеристика річок Східної та Південної Азії за джерелами живлення та режимом.
71. Порівняльна характеристика саван Південної Америки та Африки.
72. Характеристика річок Європи за джерелами живлення і режимом.
73. Тектонічна будова і рельєф Аравійського плоскогір'я.
74. Тектонічна будова і рельєф Іранського нагір'я.
75. Особливості природи Тибетського нагір'я.
76. Кліматичні особливості Південної Європи.
77. Особливості природи Альпійської гірської країни.
78. Особливості природи Анд.
79. Особливості природи Кавказької фізико-географічної країни.
80. Вплив географічного положення Анд на природу Південної Америки.
81. Вплив географічного положення Гімалаїв на природу Євразії.
82. Вплив географічного положення Кордильєр на природу Північної Америки.
83. Вплив на природу Африки холодної Бенгальської та теплої Гвінейської течій.
84. Вплив на природу Західної й Північної Європи теплої течії Гольфстрім.
85. Вплив на природу Північної Америки холодних Каліфорнійської та Лабрадорської течій.
86. Причини мусонної циркуляції в Південній та Південно-Східній Азії.
87. Поняття про форму і розміри Землі
88. Суть топографічної карти, її основні властивості та сфери застосування.
89. Топографічні умовні знаки, їх суть, функції та види.
90. Математична основа топографічних карт.
91. Картографічна проекція топокарт. Система плоских прямокутних координат.
92. Розграфлення й номенклатура аркушів топографічних і оглядово-топографічних карт.
93. Способи зображення рельєфу на географічних картах.
94. Способи картографічного зображення на тематичних картах.
95. Географічні атласи, їх суть, види та класифікації.
96. Суть картографічної генералізації та її основні чинники.
97. Види картографічної генералізації.
98. Глобалізація процесів взаємодії природи і суспільства. Формування ноосфери.
99. Проблеми сталого розвитку.
100. Проблеми глобального моніторингу природного довкілля.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка за 200-бальною шкалою	Критерії
190-200	Абітурієнт дає повну і розгорнуту відповідь на питання білету. Його відповіді свідчать про розуміння навчального матеріалу на рівні аналізу закономірностей, характеризуються логічністю і послідовністю суджень, без включення випадкових і випадання істотних з них. Кожне висвітлене питання супроводжується ґрунтовним поясненням. Абітурієнт без помилок відтворює властивості явищ, процесів, предметів у геосферах у взаємозв'язку, перетвореннях і розвитку в просторі та часі.
151-189	У відповідях на питання білету допускаються деякі неточності або помилки непринципового характеру. Абітурієнт демонструє розуміння навчального матеріалу на рівні аналізу властивостей. Помітне прагнення абітурієнта логічно розмірковувати при відповіді на питання білета. Результат розв'язування задачі містить окремі неточності і незначні помилки
130-149	Відповідь загалом правильна, але недостатньо розгорнута. Абітурієнт володіє основним навчальним матеріалом, проте аналіз явищ і процесів має спрощений характер. Допускаються окремі термінологічні помилки або незначні збої в логіці викладу. Історично-просторова уява сформована, але взаємозв'язки між геосферами розкриваються схематично.
100-129	Відповіді на питання білету носять фрагментарний характер, характеризуються відтворенням знань на рівні запам'ятовування. Відповіді супроводжуються другорядними міркуваннями, які інколи не мають безпосереднього відношення до змісту запитання. Абітурієнт погано володіє засобами відтворення історично-просторових властивостей предметів, явищ, процесів.
0-99	Абітурієнт не усвідомлює змісту питання білету, тому його відповідь не має безпосереднього відношення до поставленого питання. У абітурієнта відсутня історично-просторова уява, необхідна для висвітлення питань.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Антонов В.С. Короткий курс загальної метеорології. Чернівці: Рута, 2004. 336 с.
2. Атлас вчителя / В. В. Молочко, Ж.Є. Бонк, І.Л. Дрогушевська та ін. Київ: ДНВП «Картографія», 2010. 328 с.
3. Блій де Г., Мюллер Г., Шаблій О. Географія: світи, регіони, концепти. Київ: Либідь, 2004. 740 с.
4. Волошин І.І. Загальне землезнавство. Ніжин : вид-во НДПУ ім. М. Гоголя, 2002. 294 с.
5. Геологія з основами геоморфології: підручник /М. Сивий, П. Дем'янчук. Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2021. 416 с.
6. Геологія з основами гідрології: навчальний посібник. М. Сивий, П. Дем'янчук. Тернопіль: ФОП Ю.Осадца, 2024. 327 с.
7. Гончарова Л.Д., Серга Є.М., Школьнік Є.П. Клімат і загальна циркуляція атмосфери. Київ : КНТ, 2005. 128 с.

8. Гуцуляк В. М. Ландшафтознавство: теорія і практика. Чернівці : Рута, 2005. 124 с.
9. Загальна гідрологія: навч. посіб. / уклад. Вальчук-Оркуша О.М., Ситник О. І. Умань : Візаві, 2014. 236 с.
10. Загальна гідрологія: підручник / В.К. Хільчевський, О.Г. Ободовський, В.В. Гребінь та ін. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 399 с.
11. Ковалишин Д., Волік О., Дем'янчук П., Гулик С., Царик Л. Регіональна фізична географія поверхні Землі : навчальний посібник. В 2-х ч. Тернопіль : Підручники і посібники, 2013. 512 с.
12. Ковалишин Д., Сивий М., Дем'янчук П., Гулик С., Гавришок Б., Волік О. Регіональна фізична географія поверхні Землі. Навчальний посібник. В 3 -х ч. Ч.3. Тернопіль, 2018. 568 с.
13. Ковалишин Д.І. Гулик С.В., Гавришок Б.Б. Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства. Навчально-методичних комплекс. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2017. 228 с.
14. Ковалишин Д.І., Сивий М.Я., Дем'янчук П.М., Волік О.В., Гулик С.В., Гавришок Б.Б., Алексієвець М.О. Регіональна фізична географія поверхні Землі. В 4-х ч. Ч. 4. Суходільна поверхня Землі (Євразія). Кн. 1. Європа: Посібник для студентів географічних спеціальностей закладів вищої освіти / За редакцією проф. М. Сивого та проф. Й. Свинка. Тернопіль-Торонто: Осадца Ю. В., 2020. 392 с.
15. Кукурудза С. І. Біогеографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 504 с.
16. Міллер Г.П., Петлін В. М. Мельник А. В. Ландшафтознавство: теорія і практика. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2002. 172 с.
17. Міхелі С.В. Фізична географія Північної Америки: навч. посібник. Київ : Перун, 2019. 284 с.
18. Олійник Я.Б., Федоришак Р.П., Шищенко П.Г. Загальне землезнавство: навч. посіб. Київ : Знання-Прес, 2003. 247 с.
19. Основи палеогеографії: підручник / М. Сивий, П. Дем'янчук. Тернопіль, ФОП Осадца В.Ю. 2022. 413 с.
20. Питуляк М.Р., Питуляк М.В. Загальна гідрологія (гідрологія Світового океану). Тернопіль: ТНПУ, 2005. 64 с.
21. Питуляк М.Р., Питуляк М.В. Загальна гідрологія (гідрологія суходолу). Тернопіль: ТНПУ, 2005. 84 с.
22. Позняк С.П. Ґрунтознавство і географія ґрунтів: підручник. Ч. 1. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 273 с.
23. Позняк С.П. Ґрунтознавство і географія ґрунтів: підручник. Ч. 2. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 286 с.
24. Рудько Г. І., Адаменко О. М., Чепіжко О. В., Крочак М. Д. Геологія з основами геоморфології: підруч. для студ. екол. і геогр. спец. Чернівці : Букрек, 2010. 400 с.
25. Рудько Г.І. Землелогія. Еколого-ресурсна безпека Землі. Earthlogy. Resource and ecology safety of the Earth / Г. І. Рудько, О. М. Адаменко. Київ : Академпрес, 2009. 511 с.
26. Свинко Й.М., Сивий М.Я. Геологія з основами геохімії та палеонтології. Посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. 384 с.
27. Свинко Й.М., Сивий М.Я. Геологія. Підручник. Київ : Либідь, 2003. 498 с.
28. Сивий М. Я. Вступ до землелогії (геолого-ресурсні аспекти) : навчальний посібник / М. Я. Сивий, П. М. Дем'янчук. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2025. – 416 с.
29. Сивий М.Я. Геологія : навч. посібник. Тернопіль : Вектор, 2019. 419 с.
30. Стецюк В. В., Міхелі С. В., Ткаченко Т. І. Геоморфологія : навч. посіб. Київ: ВГЛ Обрії, 2008. 230 с.